

Projednáni věci v přiměřené lhůtě

V otázce dodržení práva na projednáni věci v přiměřené lhůtě nelze nalézt obecný model řešení, neboť každý konkrétní případ musí být hodnocen individuálně v závislosti na jeho okolnostech. Nápravu porušení práva na projednáni věci v přiměřené lhůtě zastavením trestního stíhání sice nelze absolutně vyloučit, ale na takové rozhodnutí je třeba nahlížet jako na řešení zcela výjimečné až extrémní s ohledem na konkrétní okolnosti každého takového případu, které musí být individuálně, zevrubně a především přesvědčivě odůvodněno s přihlédnutím nejen k zájmům obviněného, ale i k zájmům dalších osob bezprostředně zúčastněných na řízení, zejména poškozených, kteří mají také právo na spravedlivý proces s obviněným, který je prost neodůvodněných průtahů a vede ke spravedlivému rozhodnutí. Nedůvodné průtahy a nepřiměřená délka trestního řízení jsou závažným a nežádoucím jevem, který nejen odporuje smyslu práva obviněného, ale i poškozeného na spravedlivý proces, ale je i v rozporu se základními zásadami trestního práva a odporuje účelu trestního řízení. Porušení tohoto práva samo o sobě ale nezakládá nepřipustnost trestního stíhání, a to ani s ohledem na požadavek účinných prostředků nápravy podle čl. 13 Úmluvy.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 6 Tdo 1033/2003, ze dne 25.9.2003)

Nejvyšší soud České republiky projednal v neveřejném zasedání dovolání, které podala nejvyšší státní zástupkyně v neprospěch obviněných M. H., R. Z. a M. U., proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 5. 2003, sp. zn. 6 To 255/2003, jako soudu druhého stupně v trestní věci vedené u Okresního soudu v Karlových Varech pod sp. zn. 7 T 251/2002, a rozhodl podle § 265k odst. 1, § 265l odst. 1 tr. ř. tak, že usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 5. 2003, sp. zn. 6 To 255/2003, a usnesení Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 2. 1. 2003, sp. zn. 7 T 251/2002, se zrušují. Okresnímu soudu v Karlových Varech se přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění :

Usnesením Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 2. 1. 2003, sp. zn. 7 T 251/2002, bylo podle § 314c odst. 1 písm. a), § 188 odst. 1 písm. c) a § 172 odst. 1 písm. d) tr. ř. z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. ch) tr. ř. zastaveno trestní stíhání obviněných M. H., R. Z. a M. U. pro skutek, kterým měli spáchat, a to obviněný M. H. pokračující trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák. a pokračující trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele ve formě návodu podle § 10 odst. 1 písm. b) k § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák., obviněný R. Z. pokračující trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák. a obviněný M. U. pokračující trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák.

Proti tomuto usnesení podal okresní státní zástupce v Karlových Varech stížnost.

Usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 5. 2003, sp. zn. 6 To 255/2003, bylo podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. ke stížnosti státního zástupce zrušeno usnesení Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 2. 1. 2003, sp. zn. 7 T 251/2002. Soud druhého stupně sám rozhodl ve věci a podle § 314 odst. 1 písm. a), § 188 odst. 1 písm. c), § 172 odst. 1 písm. d) tr. ř. a z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. zastavil trestní stíhání obviněných M. H., R. Z. a M. U. pro skutek, že: 1. obviněný M. H. předal dne 13. 2. 1993 v B. obviněnému R. Z., tehdy služebně zařazenému jako policista na PČR, OO B., osobní doklady L. P. a doklady od jejího motorového vozidla zn. Mazda Toyo

Kogue, a požádal jej o vyhotovení záznamu o malé dopravní nehodě se smyšlenou legendou o tom, že dne 13. 2. 1993 ve 20.00 hod. L. P. při řízení vozidla značky Mazda Toyo Kogue u obce K. při průjezdu pravotočivé zatáčky na silnici číslo 198 dostala smyk a narazila do svodidel, obviněný R. Z. poté vyhotovil záznam o malé dopravní nehodě ČVS: P 11/93 o dopravní nehodě vozidla značky Mazda Toyo Kogue, který byl podkladem pro oznámení pojistné události obviněný M. H. po vzájemné dohodě s obviněným M. U. a L. P. na základě nepravdivých údajů ve shora uvedené pojistné události poté dne 3. 3. 1993 neoprávněně obdržel pojistné plnění ve výši 25.100,- Kč na základě smlouvy o havarijním pojištění uzavřené L. P. na vozidlo značky Mazda Toyo Kogue, přičemž k prohlídce vozidla při likvidaci škody přistavila L. P. po vzájemné dohodě s obviněným nepojízdné vozidlo stejného typu zakoupené předtím na náhradní díly a poškozené společnosti Č. p., a. s., tak byla způsobena škoda 25.100,- Kč,

2. obviněný M. H. dne 18. 4. 1993 v B. požádal obviněného R. Z., tehdy služebně zařazeného na PČR, OO B., o vyhotovení záznamu o malé dopravní nehodě se smyšlenou legendou o tom, že dne 18. 4. 1993 v 0.30 hod. na silnici číslo II/198 před obcí K. měl obviněný M. H. při řízení motorového vozidla značky Opel Vectra 1,7 D, v nepřehledné zatáčce narazit do svodidel, obviněný R. Z. poté vyhotovil záznam o malé dopravní nehodě ČVS: P 11/93 se smyšlenou legendou, který byl podkladem pro oznámení pojistné události obviněný M. H. po vzájemné dohodě s obviněným M. U. poté dne 26. 4. a 7. 5. 1993 neoprávněně obdržel pojistné plnění v celkové výši 157.420,-Kč na základě smlouvy o havarijním pojištění, přičemž vozidlo značky Opel Vectra nemělo dne 18. 4. 1993 v 0.30 hod. na území České republiky u obce K. dopravní nehodu, bylo dovezeno dne 2. 1. 1993 ze SRN nepojízdné, havarované a bylo pojištěno shora uvedenou smlouvou na podkladě nepravdivých údajů uváděných M. H. v úmyslu vylákat pojistné plnění a poškozené společnosti Č. p., a. s., tak byla způsobena škoda ve výši 157.420,- Kč.

Tímto jednáním měli spáchat (podle obžaloby) obviněný M. H. pokračující trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák. a pokračující trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele ve formě návodu podle § 10 odst. 1 písm. b) k § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák., obviněný R. Z. pokračující trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) tr. zák. a obviněný M. U. pokračující trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák.

Důvodem pro rozhodnutí soudu druhého stupně byl závěr o porušení práva obviněných M. H., R. Z. a M. U., aby jejich trestní věc byla projednána v přiměřené lhůtě, jež vyplývá z čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), která je součástí právního řádu České republiky.

Krajský soud v Plzni popsal genezi celé věci a dosavadní průběh trestního stíhání obviněných, jak tyto skutečnosti vyplynuly z rozhodnutí soudu prvního stupně s nímž se plně ztotožnil. Zejména připomněl následující skutečnosti. K sdělení obvinění došlo v období od 4. 6. 1996 do 6. 12. 1996, přičemž první obžaloba byla ve věci podána dne 27. 2. 1998. Postupně rozhodli tři soudci Okresního soudu v Karlových Varech o svém vyloučení z projednávání této věci, přičemž jejich rozhodnutí nabyla právní moci ve dnech 18. 4., 23. 6. a 14. 10. 1998. Počínaje dnem 4. 1. 1999 probíhalo hlavní líčení. Dne 15. 10. 1999 byl vyhlášen zprošťující rozsudek, který byl dne 9. 10. 2000 zrušen rozhodnutím Krajského soudu v Plzni a věc byla vrácena státnímu zástupci k došetření. Nová obžaloba byla ve věci podána dne 10. 12. 2002. Nakonec Okresní soud v Karlových Varech rozhodl dne 2. 1. 2003 shora citovaným usnesením, a to s poukazem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „Evropský soud“) ohledně přiměřenosti délky trestního stíhání.

Krajský soud také uvedl, že trestní stíhání všech tří obviněných probíhá po dobu více než šesti let a byť jde o věc poměrně rozsáhlou, byla obžaloba nakonec podána jen pro velmi úzkou trestnou činnost. Zdůraznil, že obvinění mají právo, aby jejich věc byla projednána v přiměřené lhůtě, přičemž nezavdali příčinu k žádným průtahům. Proto nezbyvá než jejich trestní stíhání zastavit [§ 11 odst. 1 písm. j) tr. ř.].

Proti všem výrokům tohoto usnesení podala nejvyšší státní zástupkyně v neprospěch obviněných M. H., R. Z. a M. U. z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. dovolání, které bylo Okresnímu soudu v Karlových Varech poštou doručeno dne 28. 7. 2003. Podle jejího názoru soud druhého stupně rozhodl o zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí.

V mimořádném opravném prostředku dovolatelka rekapituluje průběh trestního řízení ve věci a připomíná odůvodnění usnesení soudů obou stupňů. Konstatuje, že s jejich názorem, ohledně nutnosti zastavit trestní stíhání, nelze souhlasit. Podle jejího mínění délku řízení ve věci nelze v obecné rovině považovat za uspokojivou. Průtahy ale nebyly zapříčiněny dlouhodobou nečinností orgánů činných v trestním řízení, neboť úkony trestního řízení byly prováděny celkem plynule, přičemž určité pochybnosti vzbuzuje postup soudců Okresního soudu v Karlových Varech při jejich postupném rozhodování o vyloučení se z provádění úkonů trestního řízení. Dovolatelka uvádí, že podle právní úpravy platné před 1. 1. 2002 mohl odvolací soud vrátit věc státnímu zástupci k došetření i pro takové vady, pro které tak mohl učinit již soud prvního stupně. Za situace, kdy soudy prvního i druhého stupně měly odlišný názor na posuzování některých právních nebo skutkových otázek se vrácení věci státnímu zástupci až ze stadia odvolacího řízení může projevit na délce trestního řízení. Dovolatelka zdůrazňuje, že právní úprava § 260 tr. ř. (platná před 1. 1. 2002) měla zejména zabránit nedůvodnému postavení obviněných před soud a měla tedy, byť na úkor rychlosti řízení, jejich práva chránit. Pokud její realizace vedla k určitému prodloužení trestního řízení, nelze z toho současně vyvozovat porušení práva obviněných na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Dovolatelka rovněž uvádí, že neúměrná délka trestního stíhání nezakládá důvod nepřijatelnosti trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. s odkazem na čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Podle tohoto ustanovení trestního řádu je nepřijatelnost trestního stíhání dána, jestliže příslušná mezinárodní smlouva, již je Česká republika vázána, obsahuje jednoznačně důvod pro zastavení trestního stíhání, což však Úmluva nestanoví a v žádném jejím článku není uvedeno, že by porušení práva na spravedlivý proces bylo sankcionováno povinností státu v trestním stíhání nepokračovat a zastavit je. Evropský soud ve své judikatuře nevyvodil povinnost zastavit řízení v důsledku porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě a nekonkretizoval „obecně závaznou“ dobu, kterou by bylo možno považovat za přiměřenou lhůtu. Dovolatelka připomíná, že porušení tohoto práva bývá zpravidla sankcionováno tak, že Evropský soud vysloví porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy a přizná stěžovateli spravedlivé zadostiučinění ve formě peněžité náhrady. Podle jejího názoru soud druhého stupně formálně aplikoval ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř., ale fakticky konstruoval nový, v trestním řádu ani v mezinárodní smlouvě neuvedený důvod nepřijatelnosti trestního stíhání. Zdůrazňuje, že nedůvodné průtahy a nepřiměřená délka trestního stíhání jsou závažným a nežádoucím jevem, jak z hlediska práva obviněného na projednání věci v přiměřené lhůtě, tak i z hlediska dosažení účelu trestního řízení. Porušení práva obviněného na projednání věci v přiměřené lhůtě však není samo o sobě důvodem nepřijatelnosti trestního stíhání.

Dovolatelka také konstatuje, že zákon pamatuje na případy naprosté nečinnosti orgánů činných v trestním řízení, a to zakotvením institutu promlčení trestního stíhání (§ 67 tr. zák.). Zmíněná situace v předmětné věci nenastala, neboť průtahy v řízení nebyly takového charakteru, aby bylo možno hovořit o naprosté nečinnosti orgánů činných v trestním řízení. Podle názoru dovolatelky měl Krajský soud v Plzni zrušit usnesení soudu prvního stupně, ale nikoli podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř., které předpokládá, že stížnostní soud sám ve věci rozhodne; na místě byl postup podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř.

Závěrem dovolání nejvyšší státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. a z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. zrušil v celém rozsahu usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 5. 2003, sp. zn. 6 To 255/2003, a následně zrušil v celém rozsahu i usnesení Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 2. 1. 2003, sp. zn. 7 T 251/2002. Dále aby podle § 265l

odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Karlových Varech přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout, přičemž aby rozhodnutí o dovolání učinil v neveřejném zasedání [§ 265r odst. 1 písm. b) tr. ř.]. V případě, že by Nejvyšší soud učinil jiné rozhodnutí, vyjádřila dovolatelka souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání [§ 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.].

K dovolání nejvyšší státní zástupkyně se ve smyslu § 265h odst. 2 věty první tr. ř. písemně vyjádřili prostřednictvím svých obhájců obvinění M. H., R. Z. a M. U.

Obviněný M. H. uvádí, že dovolání obsahuje řadu nepřesností a zavádějících úvah. Namítá, že první obvinění mu bylo sděleno dne 29. 1. 1996 a nikoli, jak uvádí dovolatelka, dne 4. 6. 1996. Obžaloba byla podána dne 27. 2. 1998, tedy až po pěti letech od spáchání údajné trestné činnosti. Podle obviněného orgány přípravného řízení zcela nečinné nebyly, ale výsledky vyšetřování byly nepoužitelné. Za zavádějící považuje argumentaci dovolatelky, že Evropský soud „nápravu porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě ve formě zastavení řízení z čl. 6 Úmluvy v žádném ze svých rozhodnutí nevyvodil“, což svědčí o naprostém nepochopení smyslu Úmluvy a funkce Evropského soudu. Ten nemůže v žádném případě zasahovat do rozhodovací pravomoci domácích soudů, a proto ani nemůže rozhodovat o zastavení trestního stíhání. Obviněný konstatuje, že domácí soudy jsou vázány Úmluvou, jejich rozhodování má být v souladu s nálezy Evropského soudu a neměly by rozhodovat způsobem, aby mohl shledat porušení Úmluvy. Rovněž se ztotožňuje s názorem soudů obou stupňů, že přiměřená lhůta pro trvání trestního řízení je asi šest let, přičemž postup těchto soudů ve věci považuje za správný. Z těchto ve vyjádření podrobně popsanych důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podané dovolání podle § 265j tr. ř. zamítl. Zároveň vyjádřil souhlas, aby o mimořádném opravném prostředku bylo rozhodnuto v neveřejném zasedání.

Obviněný R. Z. se domnívá, že dovolání není důvodné, neboť při respektování názoru dovolatelky by nebylo vůbec možné zastavit trestní stíhání pro rozpor s čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Konstatuje, že pokud Úmluva garantuje právo každého na projednání jeho věci v přiměřené lhůtě, bylo by pokračování v trestním řízení udržováním stavu, jež toto právo porušuje. Jediným způsobem, jak protiprávní stav odstranit, je trestní stíhání zastavit. Podle obviněného je napadené usnesení správné, trestní řízení proti němu trvalo nepřiměřeně dlouhou dobu a příčiny této skutečnosti nelze hledat v jeho chování. Další pokračování v trestním řízení by bylo pokračováním v porušování jeho práv. Obviněný proto navrhl, aby podané dovolání bylo jako nedůvodné zamítnuto.

Obviněný M. U. konstatuje, že s podaným dovoláním nesouhlasí a zcela se ztotožňuje se skutkovým a právním hodnocením provedeným soudy obou stupňů. Z tohoto důvodu navrhl, aby dovolání bylo Nejvyšším soudem odmítnuto.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) předně shledal, že dovolání nejvyšší státní zástupkyně je přípustné [§ 265a odst. 1, 2 písm. c) tr. ř.], bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. a) tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze toto podání učinit (§ 265e odst. 1, 3 tr. ř.).

Dále Nejvyšší soud zjišťoval, zda uplatněný dovolací důvod lze považovat za důvod uvedený v ustanovení § 265b tr. ř., jehož existence je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem.

Podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. je důvodem dovolání mimo jiné, že bylo rozhodnuto o zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí. Protože dovolatelka tyto nedostatky namítá, je zmíněný dovolací důvod dán.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroků napadeného usnesení, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů, uvedených v dovolání, jakož i řízení napadenému usnesení předcházející, a shledal, že dovolání je důvodné.

Podle § 314c odst. 1 tr. ř. samosoudce obžalobu a návrh na potrestání předběžně neprojednává, přezkoumá je však z hledisek uvedených v § 181 odst. 1 a § 186 tr. ř. Podle výsledků přezkoumání samosoudce učiní některé z rozhodnutí uvedených v § 188 odst. 1 písm. a) až f) tr. ř. Podle § 188 odst. 1 písm. c) tr. ř. soud po předběžném projednání obžaloby trestní stíhání zastaví, jsou-li tu okolnosti uvedené v § 172 odst. 1 tr. ř. Podle § 172 odst. 1 písm. d) tr. ř. státní zástupce zastaví trestní stíhání, je-li trestní stíhání nepřípustné (§ 11 odst. 1 tr. ř.).

V ustanovení § 11 odst. 1 tr. ř. jsou uvedeny případy, kdy je trestní stíhání nepřípustné. Důvody pro zastavení trestního stíhání jsou tu vymezeny taxativně, pozitivně a výslovně. Představují kogentní úpravu a jsou průlomem do zásady oficiality (§ 2 odst. 4 tr. ř.) a zásady legality (§ 2 odst. 3 tr. ř.), které patří mezi základní zásady trestního řízení. To platí i pro důvod uvedený v § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř., podle něhož trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno, stanoví-li tak vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Odkaz na takovou smlouvu znamená, že v textu vyhlášené mezinárodní smlouvy musí být nepřípustnost trestního stíhání zakotvena výslovně a nelze ji dovozovat jako možný prostředek nápravy vzniklého pochybení. V případě Úmluvy tomu tak není, jak bude níže uvedeno.

Právo, aby věc byla projednána v přiměřené lhůtě, je nedílnou součástí požadavků na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, podle něhož každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Úmluva byla publikována ve Sbírce zákonů pod č. [209/1992](#) Sb., čímž se stala součástí právního řádu tehdejší ČSFR. Od 1. 1. 1993 se na základě ústavního zákona č. [4/1993](#) Sb. stala součástí právního řádu České republiky a podle čl. 10 Ústavy České republiky (ve znění před účinností ústavního zákona č. [395/2001](#) Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 6. 2002) byly ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a svobodách, jimiž je Česká republika vázána, bezprostředně závazné a měly přednost před zákonem. Podle nyní účinného znění čl. 10 Ústavy (od 1. 6. 2002) jsou všechny vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, součástí jejího právního řádu, přičemž stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Právo na projednání věci bez zbytečných průtahů je zakotveno též v čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Obdobně je toto právo formulováno i v ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. [6/2002](#) Sb., o soudech a soudcích, podle něhož každý má právo, aby jeho věc byla soudem projednána a rozhodnuta bez zbytečných průtahů. Požadavek projednávat trestní věci co nejrychleji je rovněž vyjádřen v § 2 odst. 4 tr. ř. (zásada oficiality).

Právním na spravedlivý proces se podle čl. 6 Úmluvy rozumí soubor dílčích práv a svobod, jehož součástí je i právo na rozhodnutí věci v přiměřené lhůtě. Přiměřenost délky řízení je judikaturou Evropského soudu posuzována podle konkrétních okolností případu s přihlédnutím ke kritériím zakotveným v judikatuře tohoto soudu, jimiž jsou především složitost případu, chování stěžovatele a chování příslušných státních orgánů. Pro tento účel se přihlíží popřípadě též k tomu, co je pro stěžovatele v sázce (viz např. *Philis proti Řecku*, 1997; *Portington proti Řecku*, 1998; *Kudla proti Polsku*, 2000). Evropský soud však v žádném ze svých rozhodnutí nekonkretizoval obecně závaznou dobu, kterou by bylo možno za přiměřenou délku řízení považovat.

Čl. 6 odst. 1 Úmluvy nestanoví žádnou výslovnou sankci, kterou by stíhal porušení tohoto práva, a to ani v podobě konkrétního pozitivně stanoveného důvodu pro zastavení trestního stíhání. K nápravě porušení práv stanovených Úmluvou jsou určeny prostředky předpokládané v čl. 13 Úmluvy, přičemž smluvní státy mají určitý prostor pro posouzení, jaký prostředek zvolí. Prostředek nápravy musí být nejméně stejně účinný jako výsledek, jehož lze dosáhnout u Evropského soudu, tedy konstatování porušení práva a přiznání spravedlivého zadostiučinění. Porušení pravidla plynoucího z čl. 6 odst. 1 Úmluvy je sankcionováno vyvozením odpovědnosti státu vůči obviněnému. Ve svých rozhodnutích,

kteře se týkají průtahů v řízení a nedodržení přiměřené doby řízení, postupuje Evropský soud v zásadě tak, že konstatuje porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy a přiznává stěžovateli spravedlivé zadostiučinění ve formě peněžní náhrady (viz např. rozsudky Santos proti Portugalsku, 1999; Iwanczuk proti Polsku, 2001). Nápravu porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě ve formě zastavení řízení zmíněný soud z čl. 6 Úmluvy v žádném ze svých rozhodnutí nevyvodil a ani vzhledem ke svým pravomocem vyvodit nemohl, což je na druhé straně i logické, neboť rozhoduje v trestních věcech i ve vztahu k poškozeným, kteří jsou také někdy stěžovateli dovolávajícími se nápravy ve vztahu k průtahům v řízení (viz např. rozsudek ve věci Santos proti Portugalsku, 1999).

Rozhodovací praxe Ústavního soudu České republiky (dále jen „Ústavní soud“) je s touto judikaturou Evropského soudu v souladu. Ústavní soud v řadě rozhodnutí řešících otázku porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě dokonce zdůraznil, že samotná skutečnost, že bylo porušeno právo na projednání věci soudem bez zbytečných průtahů a v přiměřené lhůtě, nemůže být důvodem pro zrušení napadených rozhodnutí a že zákon mu v této souvislosti nedává možnost přiznání jiné satisfakce, než je vyslovení názoru, že toto právo bylo porušeno (viz nálezy sp. zn. IV. ÚS 215/96 a sp. zn. III. ÚS 70/97). V některých svých rozhodnutích pak Ústavní soud přikázal příslušnému orgánu veřejné moci, aby nepokračoval v průtazích a aby ve věci neprodleně jednal (viz nálezy sp. zn. I. ÚS 5/96 a sp. zn. II. ÚS 445/98). Ústavní soud v žádném z těchto případů nezvolil postup, který by odpovídal závěru přijatému v napadeném usnesení, přičemž možnost takového postupu ani nenaznačil. Naopak, ve svém rozhodnutí ze dne 8. 7. 2003, sp. zn. II. ÚS 32/03, shledal způsob výkladu ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. k možnosti zastavení trestního stíhání s odkazem na porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy resp. čl. 38 odst. 2 Listiny, který provedl Nejvyšší soud v řízení o dovolání v usnesení ze dne 22. 10. 2002, sp. zn. 6 Tdo 578/2002 (prakticky shodný jako v této trestní věci), zcela ústavně konformním.

Odišné stanovisko k této otázce však zaujal Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích ze dne 27. 3. 2002, sp. zn. 4 Tz 1/2002, a ze dne 10. 4. 2002, sp. zn. 7 Tz 316/2001, v nichž možnost zastavení trestního stíhání připustil s poukazem na ustanovení čl. 6 Úmluvy. Současně však upozornil, že k takovému postupu by mělo dojít jen v takových případech, kdy se právo státu na trestní stíhání pachatele dostane do extrémního rozporu s právem obviněného na projednání své věci v přiměřené lhůtě.

V této souvislosti Nejvyšší soud považuje za potřebné zdůraznit, že v otázce dodržení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě nelze nalézt obecný model řešení, neboť každý konkrétní případ musí být hodnocen individuálně v závislosti na jeho okolnostech. Nápravu porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě zastavením trestního stíhání sice nelze absolutně vyloučit, ale na takové rozhodnutí je třeba nahlížet jako na řešení zcela výjimečné až extrémní s ohledem na konkrétní okolnosti každého takového případu, které musí být individuálně, zevrubně a především přesvědčivě odůvodněno s přihlédnutím nejen k zájmům obviněného, ale i k zájmům dalších osob bezprostředně zúčastněných na řízení, zejména poškozených, kteří mají také právo na spravedlivý proces s obviněným, který je prost neodůvodněných průtahů a vede ke spravedlivému rozhodnutí.

Nejvyšší soud nezpochybňuje, že porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě je významným zásahem do principů zaručujících právo na spravedlivý proces. Nedůvodné průtahy a nepřiměřená délka trestního řízení jsou závažným a nežádoucím jevem, který nejen odporuje smyslu práva obviněného, ale i poškozeného (srov. slovo „každý“ v čl. 6 odst. 1 Úmluvy) na spravedlivý proces, ale je i v rozporu se základními zásadami trestního práva a odporuje účelu trestního řízení. Současně je však nutno zdůraznit, že porušení tohoto práva samo o sobě nezakládá nepřipustnost trestního stíhání, a to ani s ohledem na požadavek účinných prostředků nápravy podle čl. 13 Úmluvy. Čl. 6 Úmluvy je třeba v prvé řadě považovat za výzvu signatářským státům, aby organizovaly své soudnictví tak, aby principy soudnictví v Úmluvě zakotvené byly respektovány.

Nejvyšší soud připomíná, že podle ustanovení § 1 odst. 1 tr. ř. je účelem trestního řízení zejména to,

aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni, přitom má působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití. Trestní řízení je ovládáno základními zásadami zaručujícími naplnění popsaného účelu trestního řízení, které se uplatní nejen z pohledu samotného obviněného, ale i z pohledu práv a povinností ostatních subjektů a stran trestního řízení. Zejména s ohledem na práva těchto ostatních subjektů, popř. stran na trestním řízení zúčastněných (poškozených, obětí trestných činů) je akceptace závěru o možnosti orgánu po konstatování průtahů v trestním řízení trestní stíhání zastavit, nepřijatelná. Tímto postupem by byla nežádoucím způsobem modifikována zásada oficiality z níž vyplývá, že každý orgán činný v trestním řízení má povinnost z vlastní iniciativy učinit vše pro naplnění účelu trestního řízení. Zároveň by se tak oslabovaly funkce trestního práva v obecném smyslu, zejména funkce ochranná.

Přijetím závěru o možnosti zastavit trestní stíhání při zjištění závažných průtahů by byla nejen odmítnuta ochrana práv a zájmů poškozených v trestním řízení, ale došlo by též k nepříznivému zásahu do práv a zájmů obviněného tam, kde by obviněný i přes porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě chtěl dosáhnout výsledku pro něj ještě příznivějšího (rozsudku zprošťujícího). Navíc v případě, že po podání obžaloby již bylo nařízeno hlavní líčení, nemá obviněný proti usnesení o zastavení trestního stíhání právo stížnosti, které má pouze státní zástupce (srov. § 223 odst. 1, 4 a § 231 odst. 1, 3 tr. ř.), nehledě na to, že obviněný dokonce nemá ani právo prohlásit, že na projednání věci trvá (srov. § 11 odst. 3 tr. ř.). Takovým řešením by ani nedošlo k naplnění čl. 13 Úmluvy, podle kterého musí mít každý, jehož práva a svobody přiznané touto úmluvou byly porušeny, účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.

Nejvyšší soud se ztotožňuje se zjištěním Krajského soudu v Plzni, že v posuzovaném případě šlo o věc poměrně obsáhlou (trestní řízení bylo vedeno nejen proti jmenovaným obviněným, ale i proti dalším osobám), byť nová obžaloba Okresního státního zastupitelství v Karlových Varech byla dne 10. 12. 2002, sp. zn. 3 Zt 127/96, podána jen ohledně obviněných M. H., R. Z. a M. U., a to pro úzkou trestnou činnost. Skutečnost, že ve věci došlo ze strany orgánů činných v trestním řízení k určitým průtahům, přičemž proti obviněným se vedlo trestní stíhání po dobu delší šesti let, však z výše uvedených důvodů sama o sobě nepodmiňovala závěr o možnosti (nebo dokonce nutnosti) zastavit trestní stíhání podle § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř., jak ve věci rozhodl soud druhého stupně.

Krajský soud v Plzni při zastavení trestního stíhání použil ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. přímo, aniž použil analogie. Podle názoru Nejvyššího soudu je uplatněný postup rovněž nesprávný. Vzhledem k tomu, že Úmluva výslovně nestanoví možnost zastavení trestního stíhání, bylo by možno připustit (ve zcela výjimečných až extrémních případech) zastavení trestního stíhání s odkazem na čl. 6 Úmluvy pouze za použití analogie, která je v trestním právu procesním zásadně přípustná.

Vzhledem k uvedeným skutečnostem a právním názorům dospěl Nejvyšší soud k závěru, že podmínky pro rozhodnutí o zastavení trestního stíhání podle § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř. [v napadeném usnesení je nesprávně uveden § 314 odst. 1 písm. a) tr. ř., přičemž tato zjevná písařská chyba nemá na rozhodnutí o dovolání žádný vliv], § 188 odst. 1 písm. c), § 172 odst. 1 písm. d) tr. ř. z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř. nebyly v usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 12. 5. 2003, sp. zn. 6 To 255/2003, splněny. Rovněž v usnesení Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 2. 1. 2003, sp. zn. 7 T 251/2002, nebyly splněny podmínky pro zastavení trestního stíhání podle § 314c odst. 1 písm. a), § 188 odst. 1 písm. c), § 172 odst. 1 písm. d) tr. ř. z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. ch) tr. ř. Proto v souladu s ustanovením § 265k odst. 1 tr. ř. tato rozhodnutí zrušil. Dále Nejvyšší soud podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Karlových Varech přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Úkolem soudu prvního stupně bude, aby po vrácení spisového materiálu a při dodržení všech v

úvahu přicházejících ustanovení trestního řádu vyvinul maximální snahu směřující k urychlenému a hospodárnému naplnění účelu trestního řízení, jímž v daném případě je rozhodnutí o podané obžalobě.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Trestní odpovědnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)